
ОБУЧИТЕЛНА ПРОГРАМА "КУЛТУРНА ДИПЛОМАЦИЯ"

Обучителната програма "Културна дипломация" се реализира в периода **25-27 март 2024 година** в изпълнение на Споразумението между министъра на външните работи и министъра на културата от декември 2023 г. за установяване на взаимодействие и координация между двете министерства с оглед на подобряване на дейността на българските културни институти в чужбина и приваждането ѝ в съответствие с приоритетите на българската външна политика.

Държавният културен институт и Дипломатическият институт подготвиха програма:

- Триденвна програма в София, технически осигурена от Дипломатическия институт
- 14 участници, в това число
 - 4 новоизбрани директори на БКИ в Париж, Берлин, Рим, Прага
 - 4 експерти от Министерство на културата, дирекция „Международно сътрудничество, европейски програми и регионални дейности“
 - 4 експерти от ЮНЕСКО - Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство, София
 - 3 експерти от дипломатическата служба – Министерство на външните работи, Държавен културен институт и Дипломатически институт.
- 13 лектори и презентатори
- 3 панелни дискусии

В обръщението си към участниците директорите на Държавния културен институт и Дипломатическия институт **г-жа Снежана Йовева** и **г-жа Таня Михайлова** подчертаха целите на програмата – да се идентифицират приоритетни теми от външнополитическата дейност, които могат да бъдат допълнени или подкрепени с програми с културно измерение. В програмата са включени класическите лекции за въведение в дипломатическата служба - дипломатически протокол и дефиниране на публичната и културна дипломация, актуалните проблеми на присъствието в дигиталното пространство на структурите на българската културна дипломация.

Триденвната програма е концентрирана и около въпросите на координацията между различните участници в процеса, обмен на проекти, структура на културния календар.

Във встъпителната лекция на д-р Валентин Кантарджиев **Същност, дефиниция, институции и средства на културната дипломация** са разгледани основните дефиниции на „меката сила“, йерархията на ценностите, които носи културата и мястото ѝ сред другите инструменти на външната политика.

Лекциите на трима дипломати от кариерата поставиха въпросите за променената международна среда, предизвикателствата за установени международни институции и правов ред и ограниченията/възможностите на културната дипломация в новата ситуация.

Ангел Орбецов направи обстоен преглед на външнополитическите позиции на страната и какви акценти и приоритети излизат на преден план. Очертани бяха и регионални политики, в които България насочва усилия – непосредствените ни съседни региони и промените в ситуацията в следствие от агресията на Русия в Украйна и в глобален план. Посочени бяха и целите за по-активно участие в многостранни организации, някои от които имат отношение и към международното културно сътрудничество – ООН и Целите на устойчивото развитие, ЮНЕСКО и Организацията за сътрудничество и развитие, регионални формати на сътрудничество и укрепване на стратегически партньорства. Част от стратегическите документи, засягащи националната сигурност на страната ще трябва да претърпят актуализация и културните взаимодействия ще бъдат съществена част от новите разработки.

Темата за „свързаността“ подчерта г-н Орбецов става все по-актуална в речника на дипломацията и „меките елементи“ в дефинициите – човешки контакти и културен обмен - са ключови за постигането на целите. Той се спря и на инициативата на ЕС за преразглеждане на отношението към ролята на религията в международните отношения в светлината на миграцията на големи мюсюлмански общности към Европа, избухването на антисемитски прояви. Религиозните свободи са едната страна на въпроса, другата е да се предотврати радикализацията и да се привлекат религиозните лидери за разрешаване на конфликтни ситуации. България има предимството да остане незасегната от вълната на антисемитизъм и ислямофобия и може да допринесе за развитието на тази идея.

Любомир Кючуков разгледа линията, по която се развива новата „култура на войната“ и острите противопоставяния на различните глобални актьори. На пръв поглед това не е добро време за културни взаимодействия. Културата е призвана да прескача ограниченията, но когато през световната карта се чертаят твърди разделителни линии и цялата система на международните отношения се ориентира през „военна оптика“.

Разграничителните геополитически линии водят и до ново дефиниране на регионите. Те са виждани като консистентни с обща характеристика. Югоизточна Европа е такава обща „марка“. Или пък това, което се нарича „Глобален Юг“ – то всъщност е „не-Запад“, всички страни, които не желаят да се идентифицират със западните ценности или пък с геополитическите амбиции на големи играчи като Русия, САЩ и Китай. Европейските избори – ако се увеличи тежестта на крайните сили ЕС може да се окаже на по-задни позиции в определянето на глобалния дневен ред.

Димитър Михайлов изгради лекцията си върху особеностите на две от големите монотеистични религии – юдаизма и мюсюлманството, за да открие прилики и разлики, културната диференциация в различните общности и региони. Извън детайлите на догматичните постулати това познание в значителна степен определя начините, по които се изгражда комуникацията с партньорите в тези региони. Подчерта и предимствата на българската култура в изградените ценности на равнопоставено отношение към различните. Което ни прави важни участници в изграждането на система на диалог и предотвратяване на конфликти в епохата на „завръщане на историята“ (в противовес на идеята за „края на историята“).

Експертите от Дипломатическия институт **Марина Владимирова и Николай Крумов** запознаха участниците с основни правила от протокола и етикета в дипломатическото общуване и

насоките за поддържане на брандовата идентичност на организациите в дигиталната среда. Отделено беше внимание на методите за противодействие на дезинформацията и хибридни стратегии в социалните мрежи.

Директорът на Унгарския културен институт „Лист“ – София г-жа **Сандра Мишкеди** участва в дискусия за начините, по които културните институти участват в клъстерите на европейската мрежа EUNIC. Госпожа Мишкеди посочи няколко примера за активното включване на европейските институти и дипломатически представителства в София в културния живот, общите проекти, начина на финансиране, излизането на проектите и извън страната чрез местни партньори. Освен преките ползи, такова партньорство ясно подчертава европейската линия в дейността на участниците.

В презентацията на **Д-р Габриела Бонева** – Институт за исторически изследвания БАН беше направена една ретроспекция на големите проекти на НРБ от средата на 70-те до средата на 80-те години – „Тракийските изложби“ и презентации на културното наследство, програмите за обучаване на чуждестранни студенти предимно от развиващите се страни. Акцентирано беше върху комплексността на проявите и ангажираните институции. В допълнение – всичките тези дейности имат ясно изградени комуникационни (и идеологически дефинирани) цели.

Комисарят на българското участие на Венецианското биенале **д-р Надежда Джакова** представи процеса на подготовка на проекта „Съседни“, изборът на участниците, специфичните послания на проекта и усилията България да присъства забележимо на такъв авторитетен форум на визуалните изкуства.

Мирена Станева – изпълнителен директор Българска музикална асоциация направи презентация за възможностите на сектора на културните и творчески индустрии да интензифицират експортните възможности и къде да се намерят допирните точки между независимия сектор и институциите на културната дипломация. Обсъдени бяха и спецификите на европейските програми за култура, току-що започналото приемане на проекти по Механизма за възстановяване и устойчивост за насърчаване на културния експорт.

В презентацията си **Яна Генова**, заместник-кмет на Столична община акцентира върху изборът на проекти – така че качеството им да носи значителна добавена стойност за разпознаваемостта на българската култура. Презентацията ѝ стана повод за дискусия около взаимодействието с разнообразните проекти на независимия културен сектор.

Силва Хачерян, директор на дирекцията в Министерството на културата очерта ангажиментите на екипа и взаимодействието с БКИ, както и с други структури като Регионалния център за нематериално културно наследство. Подробно беше представена работата на екипа по подготовка на Постановление на Министерския съвет, което трябва да даде начало на специална бюджетна програма „Популяризиране на българската култура в чужбина“.

Явор Койнаков, главен експерт в Държавния културен институт направи няколко презентации, които да въведат в панелните дискусии от програмата:

- Умножаването на участниците в процеса на международните културни взаимодействия, многообразието на темите, поставяните акценти върху определени ценности – всичко това е сериозно предизвикателство за рамката в която действа българската културна дипломация.

- Обща е практиката в последните десетилетия мрежата от национални културни институти в чужбина да се разширява като част от усилията на всяка страна да **се позиционира в глобалното състезание на „мека сила“**. Различни са практиките, размерите на структурите и достъпните ресурси, установените традиции и отношения. Като обща черта може да се посочат динамичните промени в структурите и приоритетите на отделни страни, както промени, следващи от ефекта на променената геополитическата среда. Допълнително влияние оказват и програмите на ЕС (с акцента върху социалните ефекти на културната дейност, ролята на културните контакти в укрепването на връзките „хора към хора“, развитието на иновативни практики, изграждането на доверие с партньори от трети страни). Сравнително нов момент са и усилията на отделни страни да интегрират капацитета за международна комуникация на културния си сектор в Политиките за развитие (насочени към чужбина) или според Целите за устойчиво развитие.
- Съвместната работа на културното министерство и дипломатическата служба не може да се ограничава само до 11-те столици. БКИ трябва да бъдат **въвлечени в изграждането на общата стратегическа рамка, в която да се развива културната дипломация на страната**. В това число и участие в европейски програми, в общите проекти на мрежи като **EUNIC** (една от малкото възможности да се участва в големи проекти с европейско финансиране), проекти на ЮНЕСКО и Съвета на Европа, в прилагането на дейности, които допринасят за постигането на Целите за устойчиво развитие, опазването на културното наследство, развитието на демократични структури и ценности и др.
- Реализацията на стратегията не би била възможна без **въвличането на културните професионалисти** - това трябва да е водещата роля на БКИ в разработване на акценти:
 - Мобилност на артисти
 - Насърчаване на коопериране с местния културен сектор,
 - Подкрепа за експорта на културните и творчески индустрии на страната
 - Участие в общи проекти, конференции и дебати, академичен обмен.
 - Изграждане на доверени отношения с българския културен сектор и със съответните партньори на място.
- Развитието на **културния профил на БКИ** (предвидено и в международните споразумения за създаването на институтите) ще се съчетае и с осигуряване на добавена стойност за дипломатическата служба. БКИ да **координират участието на дипломатическите мисии в мрежи и международни проекти. Създаване на пакети от презентации**, подходящи за програмите в мисиите, Активно участие в изготвянето и реализирането на **Културен календар**
- От своя страна пълноценното **участие на дипломатическите мисии в мрежи** като EUNIC или АСЕФ осигурява връзката с европейски структури като Службата за външна дейност (Делегациите на ЕС) и така допринасят за **консистентността на българска културна дипломация**.
- **Каква европейска добавена стойност** ще включат в своите проекти участниците в процеса. Това могат да бъдат акценти върху промоцията на европейски ценности, съвместна работа с европейски партньори, участие в европейски програми и проекти, което да осигури европейски измерения на дейността.

- Фокус върху кооперирането, взаимното разбиране и събития „от хора за хора“, внимание към предизвикателствата, които срещат обществата в глобален план. Да се изграждат отношения с местния неправителствен и културен сектор, да разглеждат културата в широк смисъл - обхващащ креативните и творческите индустрии, младежта, образованието, спорта, медиите, науката и технологиите.